

Korizmene konferencije za intelektualce

Prigodom stote obljetnice bazilike Srca Isusova u Zagrebu
(1902.–2002.)

Josip ĆURIC*

Prigodom stote obljetnice narodnog svetišta Srca Isusova u Zagrebu donosimo kratak osvrt na jedno apostolsko djelo, kojim je to svetište u svoje doba bilo obilježeno — a vodili su ga uglavnom suradnici negdašnjega »Života«. Nadamo se da će stariji naraštaj hrvatskih intelektualaca—katolika s nama rado osvježiti uspomenu na minule dane i neke nezaboravne osobe.

Nakon Drugog svjetskog rata razvio se u bazilici Srca Isusova zaseban način apostolskog djelovanja, koji je potrajao sve do početka Drugog vatikanskog sabora. Riječ je o »korizmenim konferencijama« koje su nastale i, zatim, prestale pod utjecajem društvenih prilika sredinom 20. stoljeća.

Začetak tih konferencija bio je u pobožnoj udruzi, koja je okupljala katoličke intelektualce Zagreba sa završenim sveučilišnim studijem. Bila je to Marijina kongregacija s nazivom »Academica Maior«.¹ Za vrijeme ratnih previranja (1941–1945) duhovnik je te udruge bio o. Karlo Grimm SJ. Njegova se blagotvornog djelovanja još i danas sjeća hrvatski politički djelatnik dr. Ivo Korsky, koji smatra da mu je u životu, nakon vlastitoga oca dra Alfreda — neobično mnogo značio isusovac o. Grimm. On mu je »pokazao da su razum i znanost potrebni za učvršćivanje vjere i osjećaja — te da se treba savjesno i sustavno pripremiti za svaki javni nastup, bio on predavanje ili članak«.² Kongreganisti o. Grimma običavali su svake korizme kroz tri večeri uoči nedjelje Cvjetnice obaviti svoju duhovnu obnovu kao pripremu za uskrсну sv. Ispovijed. Sastali bi se u kućnoj kapelici — Palmotićeva ulica br. 31. — te slušali nagovor koji je trajao potpun sat. Premda je o. Grimm vršio službu poglavara Hrvatske pokrajine Družbe Isusove (s ispostavama u Sloveniji, Makedoniji, Bugarskoj i Rumuniji) i, uz to, bio profesor filozofije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu, smogao je snage da (po riječi g. Korskog) savjesno i sustavno vodi trodnevnu korizmenu obnovu svojih kongreganista.

Nastup komunističke vlasti godine 1945. zahtijevao je da bude obustavljen takav način apostolskog djelovanja. Sastanci katoličkih intelektualaca u privatnom prostoru jedne kapelice pobudili bi kod ondašnje OZNE sumnju da je na djelu

* Prof. dr. sc. Josip Ćurić SJ, umirovljeni profesor KBF–a Sveučilišta u Zagrebu te predavač na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu.

1 Pobožna udruga »Academica maior« u svom je krilu okupljala intelektualce koji su posjedovali diplomu sveučilišnih studija, dok je srodna udruga »Academica Minor« bila predviđena za studente u dodiplomskom studiju.

2 Por. *Hrvatska republika*, 211(2002) str. 52b.

potajna klerofašistička organizacija. Trebalo je, dakle, poći u »javnost« pa dotadašnje obnove premjestiti u samu baziliku. Nažalost, u ono doba nije još nijedna zagrebačka crkva posjedovala razglasnog uređaja, koji bi olakšavao posao propovjednicima. Povrh toga, bazilika nije bila arhitektonski izgrađena prema zahtjevima akustike. A sâm o. Grimm ionako je mnogo patio zbog slabocće svojih glasnica. Zato je korizmene konferencije kroz tri večeri uoči Cvjetnice u bazilici preuzeo na sebe o. Ivan Kozèlj, profesor filozofije na Filozofskom institutu Družbe Isusove — Jordanovac 110. Uspjeh toga pothvata nadmašio je sva očekivanja. Budući da su bezbožne vlasti praktički zagušile sav katolički tisak u Hrvatskoj, tri konferencije za intelektualce bile su veoma tražena duhovna hrana za cijeli Zagreb. Vjernici su tih večeri znali ispuniti do kraja i baziliku i svih njezinih osam galerija — gotovo kao kod božićne ponoćke. Propovjednik je pak od svoje strane pazio da točno iskoristi svoje vrijeme, tj. da ne govori ni kraće ni duže od jednog cijeloga sata.

Naročit bi molitven i umjetnički doživljaj nastao na kraju svake pojedine konferencije. Za orgulje bi sjeo nezaboravni zagrebački organist gosp. Boris Krnic te znalački pratio pjevanje jednoga od poznatijih hrvatskih solista. Nastupali su uglavnom pjevači muškoga spola, od kojih treba poimence spomenuti dvojicu: gosp. Josipa Gostića i gosp. Tomislava Neralića. Kao umjetnici svjetskoga glasa nisu se ustručavali da, unatoč režimskom teroru, ohrabre katolički puk svojim pjevanjem unutar crkvenih zidina. Pristoji se da, uz navedenu dvojicu, spomenemo još i gosp. Želimira Puškarića koji se, nakon započete karijere u Salzburgu i Münchenu, vratio u Zagreb te svojim izvanrednim glasom mnogo pridonio negdašnjim korizmenim konferencijama u bazilici. (Zbog njegova nadimka »Puška« OZNA je sa svom ozbiljnošću istraživala — nije li negdje kod isusovačkih orgulja pohranjeno vatreno oružje.)

Uspjeh o. Kozèlja u radu s intelektualcima nije mogao proći bez zamjerke od strane bezbožne vlasti. Propovjednik je u osvit pedesetih godina bio optužen i osuđen na godinu dana prisilnog rada u Hrvatskom Vinodolu. Ali je već imao dostojne nasljednike u dvojici mlađe redovničke subraće: bili su to o. Mijo Škvorc i o. Filip Johler. Oni su tada naizmjenice propovijedali pod nedjeljnom sv. Misom u 11 sati, a potom preuzeše na sebe i korizmene konferencije u trodnevlju prije Cvjetnice. Prvi od njih, o. Škvorc, bio je optužen i pritvoren zbog verbalnog delikta — jer se usudio ironizirati darvinistički nazor, da je čovjek samo »malo bolje podšišan i obrijan majmun« te nadasve što je u jednoj novogodišnjoj propovijedi uz mnoštvo aluzija prikazao brodolom »Titanic«—a... Osuda je o. Škvorca glasila: dvije godine stroge robije u Staroj Gradiški. U isto je vrijeme i o. Johler, pod pritiskom sve težih prijetnji, bio prinuđen da emigrira k isusovcima u Austriju. Ipak, ni tada nije djelo korizmenih konferencija zamrlo. Nastavili su ga o. Ante Katalinić i o. Egon Scheibel. Ovaj posljednji uspio je bazilici pribaviti razglasni uređaj, prvi svoje vrste, koji je unatoč mnogim kasnijim dotjerivanjima još uvijek ostao nesavršen. Ali ni o. Scheibela nije komunistički režim ostavio na miru. Zato je i on, na kraju, potražio mirnije polje apostolskog rada u tuđini.

Poučeni primjerom te progonjene subraće, isusovci kasnijega datuma nastojali su da u propovijedima ne spominju izrično »komunizam«. Kad je trebalo da naglase suprotnost između Evandjelja i bezbožne komunističke ideologije, služili su se terminima dijalektički i historijski materijalizam. Čini se da je ta »kamuflaža« bila korisna. U svakom slučaju, oo. Aleksandar Barbalić, Miljeno Belić, Rudolf Brajičić, Josip Weissgerber i drugi uz njih nisu morali zbog korizmenih konferencija ići na policijska preslušavanja u Petrinjsku ulicu. Doduše, s vremenom su je najavljale i oštre metode komunističkoga terora, a bližilo se i vrijeme »detanta« pred Drugi vatikanski sabor. U tome ozračju smanjilo se i ono mnoštvo Zagrepčana, koji su dolazili na konferencije u baziliku. Sve više se kod vjernika budila svijest o pripadnosti vlastitoj župi, gdje su kao okosnica duhovnoga života i apostolata imali služiti baš katolički intelektualci. Duskora je procvao i katolički tisak koji je svojim utjecajem uvelike nadmašio domet korizmenih konferencija uoči Cvjetnice. Trebalo je stoga pomišljati na nove, prikladnije stilove evangeliziranja.

Dakako, našlo se dobronamjernih duša koje su žalile što su negdašnje konferencije u novim okolnostima odumrle. Među te »nostalgičare« spadao bi, donekle, i zaslužni dominikanac o. Jordan Kuničić OP. On je povlačio paralelu između konferencija u bazilici i korizmenih propovijedi u pariškoj katedrali Notre–Dame. Ondje bi svake korizme jedan francuski proslavljeni propovjednik držao nedjeljne nagovore u trajanju od jednoga sata, a slušali smo ih i u Zagrebu preko radio–mreže. Prema o. Kuničiću, kad je dotični propovjednik bio dominikanac, njegovi su mu poglavari dali tih šest korizmenih nagovora kao godišnje zaduženje — tj. nikakvih mu drugih apostolskih obveza nisu nametali... Što se tiče zagrebačke bazilike, imali smo samo tri konferencije — a ne šest kao Notre–Dame u Parizu. Ali su kod nas sva tri nagovora bili stisnuti na tri susljedne večeri što je, prema o. Kuničiću, na propovjednika stavljalo veći zahtjev i kod slušatelja stvaralo snažniji dojam...

Ta povoljna ocjena uglednog o. dominikanca učvršćuje nas u osvjedočenju, da su korizmene konferencije za intelektualce u bazilici tijekom dvaju desetljeća do lično ispunile svoju ulogu te na častan način ustupile svoje mjesto drugim oblicima apostolata.

